

Σπουδές Φύλου και Παιδική Λογοτεχνία

Ενότητα 1: Εισαγωγή στις Σπουδές Φύλου όπως αυτές εφαρμόζονται στη Παιδική Λογοτεχνία

Διδάσκουσα: Κανατσούλη Μένη

Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής & Εκπαίδευσης

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Τίτλος:
Εισαγωγή
στις Σπουδές Φύλου
όπως αυτές εφαρμόζονται
στη Παιδική Λογοτεχνία

Περιεχόμενα ενότητας

1. Φεμινιστική κριτική και λογοτεχνική θεωρία.
2. Αφύπνιση γυναικών, αναθεώρηση της δυτικής κουλτούρας.
3. Μελέτες Φεμινιστικής Κριτικής.
4. Γυναικεία γραφή.
5. Μοντέλα γυναικείας γραφής.
6. Φεμινιστική κριτική και παιδική λογοτεχνία.
7. Κειμενική προσέγγιση (των έμφυλων διαφορών) της Lissa Paul
 - i. Άσκηση
8. Φεμινιστική κριτική της Lissa Paul.

Σκοποί ενότητας

- Να πραγματοποιηθεί μια προσέγγιση της Παιδικής Λογοτεχνίας με κυρίαρχο συστατικό το φύλο.
- Να διευκρινιστούν οι βασικοί όροι μελέτης του φύλου στη Παιδική Λογοτεχνία.
- Να προσδιοριστεί ο τρόπος προσέγγισης και εξέτασης του φύλου στο πλαίσιο της Λογοτεχνίας.
- Να εξεταστούν συναφείς μελέτες Φεμινιστικής Κριτικής και τα μοντέλα γυναικείας γραφής.

Εισαγωγή

Εισαγωγή στο μάθημα: «Σπουδές Φύλου και Παιδική Λογοτεχνία».

Φεμινιστική κριτική και λογοτεχνική θεωρία

- Τις βάσεις για την επιστημονική θεώρηση της λογοτεχνίας μέσα από την οπτική του φύλου, κατά την άποψή μου, βάζει η [Elaine Showalter](#) με τα δύο κείμενά της: το «Towards a Feminist Poetics» [\[1\]](#) και το «Feminist Criticism in the Wilderness» [\[2\]](#).
- Η Showalter επισημαίνει την κατ' αρχάς περιφρόνηση των ανδρών κριτικών προς τα θεωρητικά κείμενα Φεμινιστικής Κριτικής (ΦΚ) ως μεθοδολογικά αδύναμα. Από την άλλη, φεμινίστριες κριτικοί ([Annette Colodny](#), [Judith Fetterly](#) κ.ά.) αντιδρούν στην αντρική μεθοδολογία ως τα διανοητικά εργαλεία της πατριαρχίας. Υποστηρίζουν τον «παιγνιώδη πλουραλισμό» του γυναικείου γραψίματος.

[\[1\]](#) E. Showalter: «Towards a Feminist Poetics», *Contemporary Literary Criticism. Modernism through Poststructuralism* (επιμέλεια R.C. Davis), Longman, New York - London: 167-181.

[\[2\]](#) E. Showalter: «Feminist Criticism in the Wilderness», *Feminist Criticism. Essays on Women, Literature, Theory* (επιμέλεια E. Showalter), Pantheon Books, New York 1985: 243-270.

Αφύπνιση γυναικών, αναθεώρηση της δυτικής κουλτούρας (1)

- Η ενασχόληση των φεμινιστριών με τη λογοτεχνία και γενικότερα τη δυτική κουλτούρα τις οδήγησε σε μια γενικότερη αναθεώρηση του τρόπου με τον οποίο μέχρι τότε τη γνώριζαν και την αξιολογούσαν.
- Πολλές εκ των φεμινιστριών θεωρητικών μίλησαν για μια καινούργια ματιά, για μια καινούργια αντιμετώπιση, για την αφύπνισή τους ως γυναίκες μελετήτριες.
- Χαρακτηριστικό παράδειγμα το βιβλίο της Virginia Woolf: «Για ένα δικό σου δωμάτιο» [\[3\]](#):
 - «Εκείνο που είναι αλήθεια, όταν ξανασυλλογίστηκα την ιστορία της αδελφής του Σαίξπηρ που είχα φτιάξει, είναι πως κάθε γυναίκα που θα είχε γεννηθεί μ' ένα μεγάλο χάρισμα το δέκατο έκτο αιώνα θα είχε στα σίγουρα τρελαθεί, θα είχε αυτοκτονήσει ή θα είχε τελειώσει τις μέρες της σε κανένα μοναχικό σπιτάκι έξω απ' το χωριό, μισό μάγισσα, μισό δαίμονας, προκαλώντας το φόβο και το χλευασμό. Γιατί κανείς λίγη μονάχα ικανότητα στην ψυχολογία χρειάζεται για να βεβαιωθεί πως μια εξαιρετικά προικισμένη κοπέλα που θα είχε προσπαθήσει να χρησιμοποιήσει το χάρισμά της για την ποίηση, θα είχε συναντήσει τόσα εμπόδια και δυσκολίες από τους άλλους, θα είχε βασανιστεί και καταξεσκιστεί τόσο πολύ από τα ίδια της τα αντιφατικά ένστικτα, που δεν υπάρχει αμφιβολία πως θα έπρεπε να έχει χάσει και την υγεία της και τα λογικά της.»

[\[3\]](#) Β. Γουλφ: *Ένα δικό σου δωμάτιο* (μετάφραση Μ. Δαλαμάνγκα), Οδυσσέας, Αθήνα 1980.

Αφύπνιση γυναικών, αναθεώρηση της δυτικής κουλτούρας (2)

- Ενδιαφέρουσα η άποψη της Patrocinio Schweickart («Reading Ourselves: Towards a Feminist Theory of Reading», Gender and Reading: Essays on Readers, Texts and Contexts, σ.45 [\[4\]](#)) η οποία αναφέρεται στο λογοτεχνικό κανόνα δια του οποίου κρίνεται η ποιότητα ενός λογοτεχνικού έργου.
- Καθώς ο κανόνας είναι ανδροκεντρικός παράγει ανδροκεντρικές ερμηνευτικές στρατηγικές που με τη σειρά τους ευνοούν την κανονικοποίηση, (δηλαδή την ένταξη τους στον κανόνα) των ανδροκεντρικών κειμένων και την περιθωριοποίηση των γυναικοκεντρικών.
- Για να σπάσει αυτός ο κύκλος, η Schweickart πιστεύει ότι οι φεμινίστριες κριτικοί πρέπει να πολεμήσουν σε δύο μέτωπα: στην αναθεώρηση του κανόνα, συμπεριλαμβάνοντας αξιόλογα κείμενα γυναικών και στην ανάπτυξη των αναγνωστικών στρατηγικών. Φυσικά για να είναι επιτυχής η προσπάθεια είναι απαραίτητη μια κοινότητα γυναικών αναγνωστριών που να έχουν εμπειρία, παιδεία και αφοσίωση και οι οποίες θα διαθέσουν σε αυτήν την προσπάθεια τις δικές τους δυνάμεις καθώς και των φορέων τους.

Μελέτες Φεμινιστικής Κριτικής

- A. Μελέτες για τη γυναίκα ως αναγνώστρια, ως καταναλώτρια μιας αρσενικής λογοτεχνικής παραγωγής, αλλά επίσης και μελέτες για τους τρόπους με τους οποίους αλλάζει η κατανόηση ενός κειμένου από το γεγονός ότι διαβάζεται από γυναίκα. Αυτή η φεμινιστική κριτική είναι ότι η λογοτεχνική ανάλυση είναι αντροκεντρική. Τα γυναικεία στερεότυπα, ο σεξισμός των αντρών κριτικών και οι περιορισμένοι ρόλοι που παίζουν οι γυναίκες στη λογοτεχνία δείχνουν ότι δεν μαθαίνουμε τα αυθεντικά αισθήματα και τις εμπειρίες των γυναικών, αλλά αυτά που οι άντρες σκέφτονται και αναπαρασταίνουν για τις γυναίκες.
- B. «Γυνοκριτική», μελέτες που αφορούν τη γυναίκα ως συγγραφέα, τη γυναίκα ως παραγωγό κειμενικού νοήματος, καθώς και την ιστορία, τη θεματολογία, τα είδη και τις δομές της λογοτεχνίας των γυναικών. Το ενδιαφέρον εστιάζεται στο να αναπτυχθούν καινούργια μοντέλα ανάλυσης βάσει της μελέτης της γυναικείας εμπειρίας και όχι να προσαρμοστούν τα αντρικά μοντέλα και θεωρίες. Το συμπέρασμα πάντως από τη φεμινιστική ανάγνωση είναι ότι οι ιδιαίτερες εμπειρίες των γυναικών οδηγούν και καθορίζουν διαφορετικές φόρμες τέχνης.

Γυναικεία γραφή

- Παρόμοιο, σε γενικές γραμμές, περιεχόμενο με τον όρο «γυνοκριτική» έχει ο όρος «γυναικεία γραφή», που είναι πολύ ευρύτερα αποδεκτός, μολονότι για τις Γαλλίδες φεμινίστριες που τον εισήγαγαν πολιτογραφήθηκε με ένα πολύ πιο σαφώς οριοθετημένο περιεχόμενο.
- Είναι βέβαιο ότι ο γενικότερος όρος «γυναικεία γραφή», ο οποίος υπερκαλύπτει και τον όρο «γυναικεία λογοτεχνία», δεν είναι καθαρά περιγραφικός, αλλά έχει πάρει εννοιολογικές αποχρώσεις που συνεπάγονται αξιολογικές κρίσεις.
- Στη γενικότερη του σημασία, ο όρος «γυναικεία γραφή» θέτει ένα θεμελιώδες, ίσως το θεμελιώδες, ερώτημα για τη φεμινιστική κριτική: τι είναι αυτό που καθιστά το γράψιμο των γυναικών διαφορετικό από αυτό των αντρών;
- Σ' αυτήν ακριβώς τη διαφορά μεταξύ αντρικής και γυναικείας γραφής υπεισέρχεται το είδος της αξιολόγησής τους και τελικά της διαφορετικής ποιοτικά αποτίμησής τους.

Μοντέλα γυναικείας γραφής (1)

Από τις μελετήτριες οι οποίες αναζητούν πού εντοπίζεται η διαφορά της γραφής των γυναικών έχουν προέλθει ποικίλες απαντήσεις, τις οποίες η Showalter, στο άρθρο της «Feminist Criticism in the Wilderness» [5], ομαδοποιεί και οργανώνει σε τέσσερα μοντέλα:

1. Γυναικεία γραφή και γυναικείο σώμα (βιολογικό μοντέλο):

Στην πιο ακραία της μορφή, η άποψη αυτή υποστηρίζει ότι η κειμενικότητα απορρέει από την ανατομία και μόνο. Ήδη επιστήμονες της βικτοριανής εποχής πίστευαν στη διαφορά της γυναικείας ανατομίας από την αντρική, π.χ. ότι ο μπροστινός λοβός του εγκεφάλου των γυναικών ζύγιζε λιγότερο και έτσι τεκμηρίωναν την άποψή τους γιατί οι γυναίκες είναι κατώτερες σε ευφυΐα από τους άντρες.

- Μια ολοκληρωμένη έκφραση για τη σχέση γυναικείας γραφής με το γυναικείο σώμα από το σύνολο των μελετών της φεμινιστικής κριτικής θα μπορούσε να θεωρηθεί το κλασικό πια έργο των Gilbert και Gubar, *The Madwoman in the Attic* [6]. Οι δύο συγγραφείς δομούν την ανάλυσή τους για τη γυναικεία γραφή γύρω από τις μεταφορές για τη λογοτεχνική πατρότητα. Υποστηρίζουν ότι για τις αντιλήψεις της πατριαρχικής δυτικής κουλτούρας ο συγγραφέας ενός κειμένου θεωρείται ότι είναι ο πατέρας, ο πρόγονος, ένας αισθητικός πατριάρχης του οποίου η πένα είναι ένα μέσο γενετήσιας δύναμης, όπως και το πέος του. Καθώς οι γυναίκες δεν διαθέτουν την ηγεμονία του φαλλού, το έργο τους χαρακτηρίζεται από την αγωνία γι' αυτή τη διαφορά. Σε αυτό το ρητορικό ερώτημα, οι Gilbert και Gubar θέτουν επί τάπητος ένα πολύ σοβαρό θέμα για τη φεμινιστική θεωρητική συζήτηση]. Κυρίως, ότι προβληματίζονται, αν και προφανώς διαμαρτυρούμενες για την αντρική αυτή άποψη, κατά πόσο η σωματική διαφορά μπορεί να σχετίζεται με τη συγγραφή.

Μοντέλα γυναικείας γραφής (2)

2. Γυναικεία γραφή και γυναικεία γλώσσα:

Οι γλωσσολογικές και κειμενικές θεωρίες αναρωτιούνται κατά πόσο άντρες και γυναίκες χρησιμοποιούν διαφορετικά τη γλώσσα, εάν οι γυναίκες μπορούν να χρησιμοποιήσουν νέες δικές τους γλώσσες, εάν η ομιλία, η γραφή και η ανάγνωση είναι καθορισμένες από το φύλο. Η Shoshana Felman υποστήριξε ότι η πρόκληση που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες είναι να ξαναανακαλύψουν τη γλώσσα, ζήτημα που το εξετάζει θέτοντας μια σειρά ερωτημάτων: τι σημαίνει να μιλούν οι γυναίκες τη γλώσσα των ανδρών ή να σιωπούν; Τι είναι να μιλά κανείς ως γυναίκα, αντί μιας (σιωπηλής) γυναίκας, για μια γυναίκα ή στο όνομα μιας γυναίκας; Το να μιλάς σαν γυναίκα είναι κάτι που ορίζεται από κάποια «φυσική» κατάσταση ή από μια στρατηγική, από μια θεωρητική «θέση»; Μιλά η γυναίκα έτσι λόγω ανατομίας ή λόγω πολιτισμού [7];

[7] S. Felman: «Women and Madness. The Critical Phallacy», *Feminisms. An Anthology of Literary Theory and Criticism* (επιμέλεια R. Warhol – D.P. Herndl), σ. 8.

Μοντέλα γυναικείας γραφής (3)

3. Γυναικεία γραφή και γυναικεία ψυχή:

Το τρίτο μοντέλο της διαφοράς κατά τη Showalter, θεμελιώνεται εξίσου επάνω και στα βιολογικά και τα γλωσσολογικά μοντέλα για την έμφυλη διαφορά, συνδυάζει όμως και τις απόψεις για την κοινωνικοποίηση στους ρόλους των φύλων. Υπάρχουν απόψεις, με αφετηρία τον Φρόυντ, ότι ο φθόνος του πέους, το σύνδρομο του ευνουχισμού και το οιδιπόδειο σύμπλεγμα έχουν καθορίσει τη σχέση των γυναικών με τη γλώσσα, τη φαντασία, τον πολιτισμό. Οι Gilbert και Gubar στο *The Madwoman in the Attic* [6] υποστηρίζουν ότι η φύση και η διαφορά της γυναικείας γραφής βρίσκεται σ' αυτή την περιπλεγμένη και βασανιστική σχέση της γυναίκας με τη γυναικεία της ταυτότητα, η γυναίκα συγγραφέας βιώνει το φύλο της ως ένα επώδυνο εμπόδιο. Απόδειξη είναι ότι η γυναίκα συγγραφέας του 19ου αι. αυτό το μεταγράφει μέσα από την αρρώστια των ηρωίδων της, την ανορεξία τους και την αγοραφοβία τους.

- Ο Φρόυντ υποστηρίζει ότι τα ανικανοποίητα όνειρα και οι επιθυμίες των γυναικών είναι κυρίως ερωτικές και αυτά συνθέτουν τις υποθέσεις της γυναικείας λογοτεχνίας. Αντίθετα οι κυρίαρχες φαντασιώσεις στις αντρικές πλοκές είναι εγωιστικές, φιλόδοξες και ερωτικές. Η Miller έχει δείξει πάντως ότι, όταν οι γυναικείες πλοκές ακολουθούσαν ένα φαλλοκεντρικό μοντέλο, συνήθως τις θεωρούσαν ότι δεν ήταν αληθοφανείς, ενώ μια γυναικοκεντρική ανάγνωση ανακαλύπτει ότι καταπιεσμένη φιλοδοξία και εγωισμός υπάρχουν εξίσου και σε κείμενα γυναικών όπως και στα κείμενα των αντρών.

Μοντέλα γυναικείας γραφής (4)

4. Γυναικεία γραφή και γυναικεία κουλτούρα:

Μια θεωρία για την κουλτούρα ενσωματώνει γενικότερα ιδέες για το σώμα των γυναικών, τη γλώσσα και την ψυχολογία τους, αλλά επιπλέον τις ερμηνεύει σε σχέση με τα κοινωνικά συμφραζόμενα (τα κοινωνικά περιβάλλοντα) στα οποία συντελούνται. Η [Gerda Lerner](#) εξηγεί τη σημασία που έχει το να εξετασθεί η εμπειρία των γυναικών μέσα από τους δικούς της όρους: πώς θα έμοιαζε η ιστορία, εάν τη βλέπαμε μέσα από τα μάτια των γυναικών και κατευθυνόταν από τις δικές τους αξίες.

- Αντιπροσωπευτικές μελέτες οι οποίες συνδέουν τη γυναικεία κουλτούρα με τη γυναικεία γραφή μπορούν να θεωρηθούν αυτές της Ellen Moers η οποία μιλά για «heroinism», εννοώντας αυτή τη συνέχεια που δημιουργείται μεταξύ γυναικών συγγραφέων, βάσει και των γυναικείων λογοτεχνικών χαρακτήρων που δημιουργούν, αλλά και της γενικότερης επίδρασης των γραπτών, των σχολίων, των διαβασμάτων παλαιότερων γυναικών στις επιγόνους τους. Ουσιαστικά λοιπόν οικοδομεί την άποψή της για μια κουλτούρα γυναικών.

Φεμινιστική κριτική και παιδική λογοτεχνία (1)

- Η M. Higonnet με το άρθρο της «La politique dans la cour de récréation: la critique féministe et la littérature enfantine» (*Culture, texte et jeune lecteur* (actes du Xe Congrès de l' International Research Society for children's literature), P.U. de Nancy, 1993 [\[8\]](#)) επικεντρώνεται στη φεμινιστική κριτική της παιδικής λογοτεχνίας και την ορίζει σε σχέση με τρεις παραμέτρους: ποιος – τι – για ποιον, με άλλα λόγια εξετάζει:
 - a) τη γυναίκα ως συγγραφέα κειμένων για παιδιά.
 - b) τον τρόπο απεικόνισης αρσενικών και θηλυκών προσώπων.
 - c) το φύλο του αναγνωστικού κοινού.
- Αναφορικά με το πρώτο ζήτημα, μιλά για την ανάγκη αρχειακής έρευνας ώστε να ξανακαλυφθεί και να αποκατασταθεί το έργο γυναικών συγγραφέων ξεχασμένων, να δημιουργηθεί ένα είδος γυνοκριτικής, έτσι όπως είδαμε να την έχει ορίσει η Elaine Showalter.

Φεμινιστική κριτική και παιδική λογοτεχνία (2)

- Σχετικά με το δεύτερο θέμα, το πώς παρουσιάζονται τα δύο φύλα στα λογοτεχνικά βιβλία για παιδιά, το βλέπει συνυφασμένο με το γενικότερο ζήτημα της λογοκρισίας και της επιβολής πολύ συγκεκριμένων κανόνων στην παιδική λογοτεχνία. Πάντως πιστεύει και η Higonnet ότι, ακόμη και αν δεν εγκρίνουμε τα προτεινόμενα πρότυπα ενός βιβλίου, αυτό δεν θεωρείται αρκετό για να αποτρέψει την ανάγνωσή του.
- Βέβαια το ζήτημα της θεματικής ενός βιβλίου για παιδιά είναι άμεσα συνυφασμένο με το αναγνωστικό του κοινό (το τρίτο σημείο, κατά την Higonnet). Σχετικά λοιπόν με το αναγνωστικό κοινό των παιδικών βιβλίων, τεκμηριώνει ιστορικά το διαχωρισμό της εκδοτικής παραγωγής βιβλίων για το ένα και για το άλλο φύλο. Είναι γνωστό ότι κατά τον 17ο και 18ο αιώνα, τα ρομάντσα απευθύνονταν σε κορίτσια και τα βιβλία ιστορίας στα αγόρια, ενώ το 18ο και 19ο αιώνα ο διαχωρισμός των δύο κόσμων ήταν κάθετος, ο οικιακός κόσμος από τη μια πλευρά και ο εμπορικός από την άλλη. Ο επιφανής εκδότης Newbery εισήγαγε επίσημα στον εκδοτικό του οίκο το διαχωρισμό σε αγορίστικα και κοριτσίστικα βιβλία.

Φεμινιστική κριτική και παιδική λογοτεχνία (3)

- Ο επιφανής εκδότης Newbery εισήγαγε επίσημα στον εκδοτικό του οίκο το διαχωρισμό σε αγορίστικα και κοριτσίστικα βιβλία.
- Η [Lissa Paul](#), με τα δυο της κείμενα, το παλαιότερο άρθρο της «Enigma Variations: What Feminist Theory Knows About Children's Literature» (στο *Children's Literature. The Development of Criticism* (επιμέλεια P. Hunt), Routledge, London - New York 1990 [\[9\]](#)) και το βιβλίο της, *Reading Other-Ways* (The Thimble Press, Woodchester 1998 [\[10\]](#)) ουσιαστικά δημιουργεί ένα βασικό θεωρητικό εργαλείο, το οποίο μπορούν να έχουν ως αφετηρία, αλλά και βάση, οι θεωρητικοί της παιδικής λογοτεχνίας που θα θελήσουν να ασχοληθούν με τη μελέτη του φύλου.

Κειμενική προσέγγιση (των έμφυλων διαφορών) της Lissa Paul

- Η Paul διαμόρφωσε μια σειρά ερωτήσεων που θα μπορούσε οποιοσδήποτε επιχειρεί να διαβάσει το λογοτεχνικό κείμενο με άλλους τρόπους (και με βάση τη θεώρηση του φύλου) να την ακολουθήσει:
 - Ποια η ιστορία είναι αυτή (συγγραφέας/δημιουργός);
 - Ποιος είναι ο αναγνώστης;
 - Πότε και πού έγινε η ανάγνωση;
 - Ποιος ονομάζεται και ποιος όχι (μέσα στην ιστορία);
 - Ποιος είναι στην κορυφή;
 - Ποιος τιμωρήθηκε και ποιος επιβραβεύθηκε;
 - Ποιος μιλά και ποιος σιωπά;
 - Ποιος δρα και σε ποιον ασκείται η δράση;
 - Ποιος κατέχει περιουσία και ποιος είναι εξαρτώμενος;
 - Ποιος παρατηρεί και ποιος παρατηρείται;
 - Ποιος μάχεται για την τιμή και ποιος υποφέρει;
 - Πώς προσδιορίζεται το αξιακό σύστημα;

Άσκηση

Παράδειγμα εφαρμογής:

- Π. Τιές (εικονογράφηση Κ. Μερλέν): *Η σκιά της πριγκίπισσας* (μετάφραση Π. Βασιλάκη), Κάστωρ, Αθήνα 2001. [\[11\]](#)

Άσκηση - Περίληψη

Η ιστορία αναφέρεται σε μια πριγκίπισσα, την Κασσιόπη, που ζούσε σε ένα παλάτι χτισμένο στην ακτή. Εκεί άραζαν καράβια που ταξίδευαν μακριά και μετέφεραν προμήθειες και σκλάβους από την Ανατολή. Η Κασσιόπη συνήθιζε να αγοράζει πολύτιμα αντικείμενα και ζώα, όμως μετά από λίγο τα βαριόταν και άρχιζε να τα κακομεταχειρίζεται. Όμως, παρόλο που συμπεριφερόταν άσχημα στους υπηρέτες, ήταν ασεβής προς τους υπουργούς του βασιλιά, και κατέστρεφε την περιουσία την παλατιού, οι γονείς της δεν την τιμωρούσαν ποτέ.

Μια μέρα, η Κασσιόπη αποφάσισε να αγοράσει ένα αγόρι- σκλάβο, που ήταν στην ηλικία της. Ο Σενεγάλης, όπως τον ονόμασε η ίδια, την υπηρετούσε πιστά, από το πρωί ως το βράδυ, για χρόνια. Είχε μια φλογέρα και συνήθιζε να βγαίνει στον εξώστη του παλατιού για να παίξει, παρατηρώντας τα καράβια που έπλεαν για μέρη μακρινά, όπως και για την πατρίδα του.

Καθώς μεγάλωνε, η Κασσιόπη έγινε η πιο όμορφη κοπέλα στο βασίλειο και πολλοί πρίγκιπες την ήθελαν για γυναίκα τους. Εκείνη, όμως, τους απέρριπτε όλους. Μια μέρα, αγόρασε ένα καινούργιο φόρεμα στο χρώμα των κρυστάλλων και γόβες λαμπερές σαν αστέρια. Ζήτησε από τον Σενεγάλη να της φορέσει τις γόβες της. Ο Σενεγάλης, που της έβαζε σκυφτός τα παπούτσια, και η σκιά της, είχαν και οι δύο το ίδιο μαύρο χρώμα. Από εκείνη την στιγμή και έπειτα, η σκιά της πριγκίπισσας εξαφανίστηκε. Και μιας και μόνο οι μάγισσες δεν έχουν σκιά, θεωρήθηκε από όλο το βασίλειο καταραμένη. Την απέφευγαν ζώα και άνθρωποι, γονείς και υπουργοί. Όλοι εκτός από τον Σενεγάλη, ο οποίος συνέχισε να την υπηρετεί πιστά.

Μια νύχτα που ξύπνησε η πριγκίπισσα, δεν βρήκε τον δούλο της στο πλάι της. Ακολουθώντας μια παράξενη μουσική, βγήκε στην βεράντα. Εκεί βρήκε τον Σενεγάλη να χορεύει μαζί με την σκιά της, κάτω από το φως του φεγγαριού. Αφού παρακολούθησε το χορό τους για λίγη ώρα, διέταξε τον δούλο της να της επιστρέψει την σκιά της. Ο Σενεγάλης την υπάκουσε και με τον ίδιο τρόπο που πήρε από εκείνη την σκιά της, έσκυψε και τώρα να χαϊδέψει τα πόδια της πριγκίπισσας. Τότε, η Κασσιόπη κατάλαβε ότι αγαπάει τον δούλο της που της έκανε μάγια, αλλά την ελευθέρωσε τελικά.

Αφού εξομολογήθηκαν και οι δύο την αγάπη τους ο ένας στον άλλον, ανέβηκαν σε ένα ιστιοφόρο και έφυγαν από το παλάτι για να αναζητήσουν μια άλλη χώρα, όπου θα μπορούσαν να αγαπηθούν και να ζήσουν ελεύθερα. Πίσω τους πέταξαν ο Σενεγάλης τη φλογέρα του και η Κασσιόπη μερικά φλουριά.

Φεμινιστική κριτική της Lissa Paul

- Στο «Feminist Criticism: From Sex-Role Stereotyping to Subjectivity» [\[12\]](#) με έναν ευσύνοπτο και σαφή τρόπο σκιαγραφούνται η πορεία, οι σταθμοί και οι βασικές τάσεις της φεμινιστικής κριτικής στο πλαίσιο της παιδικής λογοτεχνίας.
- Ουσιαστικά η Paul επικεντρώνεται σε τρεις βασικές περιοχές της ακαδημαϊκής θεωρίας και κριτικής της παιδικής λογοτεχνίας τις οποίες ορίζει ως:
 - 1) Επανανάγνωση (επανερμηνεία, αποκατάσταση, αναδημιουργία).
 - 2) Επαναφορά.
 - 3) Αναπροσανατολισμός.

Βιβλιογραφία (1)

- [1] E. Showalter: «Towards a Feminist Poetics», *Contemporary Literary Criticism. Modernism through Poststructuralism* (επιμέλεια R.C. Davis), Longman, New York -London: 167-181.
- [2] E. Showalter: «Feminist Criticism in the Wilderness», *Feminist Criticism. Essays on Women, Literature, Theory* (επιμέλεια E. Showalter), Pantheon Books, New York 1985: 243-270.
- [3] Β. Γουλφ: *Ένα δικό σου δωμάτιο* (μετάφραση Μ. Δαλαμάνγκα), Οδυσσέας, Αθήνα 1980.
- [4] P. P. Schweickart: «Reading Ourselves: Towards a Feminist Theory of Reading», *Gender and Reading: Essays on Readers, Texts and Contexts* (επιμέλεια E.A. Flynn - P.P. Schweickart), The Johns Hopkins University Press, Baltimore - London 1986: 31-62.
- [5] E. Showalter: «Feminist Criticism in the Wilderness», *Feminist Criticism. Essays on Women, Literature, Theory* (επιμέλεια E. Showalter), Pantheon Books, New York 1985: 243-270.
- [6] S. Gilbert – S. Gubar: *The Madwoman in the Attic: The Woman Writer and the Nineteenth-Century Literary Imagination*. New Haven, Yale University Press (1^η έκδοση 1979).

Βιβλιογραφία (2)

- [7] [S. Felman: «Women and Madness. The Critical Phallacy», *Feminisms. An Anthology of Literary Theory and Criticism* \(επιμέλεια R. Warhol – D.P. Herndl\), Rutgers University Press, New Brunswick – New Jersey 1993: 6-19.](#)
- [8] M. Higonnet: «La politique dans la cour de récréation: la critique féministe et la littérature enfantine», *Culture, texte et jeune lecteur* (actes du X Congrès de l' International Research Society for children's literature), Presses Universitaires de Nancy 1993: 110-125.
- [9] L. Paul: «Enigma Variations: What Feminist Theory Knows about Children's Literature», *Children's Literature. The Development of Criticism* (επιμέλεια P. Hunt), Routledge, London - New York 1990: 148-166.
- [10] L. Paul: *Reading Other-Ways*, The Thimble Press, Woodchester 1998.
- [11] [Π. Τιές \(εικονογράφιση Κ. Μερλέν\): *Η σκιά της πριγκίπισσας* \(μετάφραση Π. Βασιλάκη\), Κάστωρ, Αθήνα 2001.](#)
- [12] [L. Paul: «Feminist Criticism: From Sex-Role Stereotyping to Subjectivity», *International Companion Encyclopedia of Children's Literature* \(επιμέλεια P. Hunt\), Routledge, London – New York 1996: 101-112.](#)

Τέλος Ενότητας

Επεξεργασία: Στοϊνίτση Αφροδίτη
Θεσσαλονίκη, Χειμερινό εξάμηνο 2013-14

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

